

5 HAZİRAN 1981 DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ DOLAYISIYLA YAPILAN PANELLER

"Türkiye İçin Nasıl Bir Çevre Politikası" konulu Panel

Düzenliyen : Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı

Yapıldığı Yer : TPAO

Konuşmacılar : İlhan Tekeli, İcen Börtücene, Nejat Özbaykal, ve Oktay Beşkardeş

Sırayla konuşuldu. Konuşulanları şöylece özetleyebiliriz :

TEKELİ : Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olanların çevre politikaları farklı olması gerekir. Çünkü zenginlikten kaynaklanan çevre sorunları ile (a) fakirlikten kaynaklananlar (b) farklıdır. Birincisi sanayi ve aşırı tüketimden kaynaklanıyor. İkincisi : marjinal toprakların tarım sahası olarak açılması (erozyon) olayından ve kanalizasyon yapılamaması oluştundan kaynaklanıyor.

Bu durumda gelişmiş ülkelerin çevre politikalarını ithal etmek doğru olur mu ?

Bizde ikilem var : hem modern kesim (a) hem de marjinal kesim (b) var. Benimsenecek politika da ikili olma durumunda. Modern kesimde : fiyat mekanizması malla birlikte negatif mal (kirlilik) üretiyor. Bu İki malın birlikte optimizasyonu söz konusu olmalı, yalnız birincisinin değil. Yani kirliletmeyi yapan (a) kesimi kirlenmesinin karşılığını ödeme-
li. Bu da devlet müdahalesi ile sağlanabilir.

Devlet, yetkilerini kullanabilmeli. Fakat bu ilke (b) kesimine uygulanamaz. Çünkü bu kesim toplumda var olma savaşını veriyor.

Bu durumda şu soru ortaya çıkıyor : çevre sorunları niçin uluslararası düzeyde ele alınıyor ? Bu, uluslararası dış ticaret yarışmasının bir sonucudur. Bu yarışma kendi kurallarını getiriyor : Gelişmiş ülkeler kirlenmeyi kendi ülkelerinden gelişmekte olanlara göndermeyi yeğliyor. Bir de, gelişmiş ülkeler kirlleterek sanayileşti ; gelişmekte olan ülkelerin ise kirliletmeye yapmaması isteniyor. O halde nasıl kılınılacak ? Kalkınma istenmiyor mu ? Başka bir deyişle, Kalkınma çevre sorunuyla çelişmeli mi ?

Çare, planlamadır. Bizde ciddi planlama yok.

BÖRTÜCENE : İlk toplumlar yağma ekonomisiyle kaynakları yoğalttı. Sonra insan doğayı yoğaltırken onu yeniden yaratmasını öğrendi.

Doğayı ve toplumu yeniden üretmek demek emek üretkenliğini artırmak, kalkınmayı sağlamak demek. Kalkınmanın amacı, emeğin verimini artırarak çalışılan zamanı azaltmaktır.

Kalkınma refahın paylaşılmasını içerir. Refah paylaşılmıyorsa sefalet yayılıyor demektir, çevre sorunları artıyor demektir. Doğal ve toplumsal bilimlerdeki etkinliğimizi artırarak bu sorunlara çare bulacağız.

Refah niçin paylaşılamiyor ? Çünkü kalkınma, gayri salmîli hasılanın artması yani kârın artması anlamına alınıyor. Kâr güdüsü 1960 - 1980 dönemindeki planlamalarda öndututuldu. Oysa kâr güdüsü kapitalist sistemin isteklerini bile yerine getiremiyor.

Kavram değişimine, değişmesine gerek var. Kârdan başkıkavramlara yaslanan bir sisteme gereksinme var.

ÖZBAYKAL : Doğayı koruma stratejisi ne olmalı ? Canlı varlıkların korunması, bitkilerin genetik çeşitliliğinin korunması, evcil hayvanların iyileştirilmesi gereği var.

Fakirler kendi gereksinimi için doğayı tahrip ediyor. Tezeği büyük bölümünü de yakmada kullanıyor, gübrede değil.

Ekosistemin üretim kapasitesi saptanmalı : arazi kullanmakabiliyetleri saptanmalı : doğal kaynakların korunması ile kalkınmanın bütünleşmesi için yasal düzenlemeler yapılmalı : mülkiyet ve kaynak bütünlüğü göz önünde tutulmalı.

BEŞKARDEŞ : Türkiye'de çevre politikaları sistem yaklaşımında ele alınmalı. Evrensel hedeflere yönelik temiz, dengeli ve sağlıklı bir çevre için bir "aksiyon planı" geliştirmek. Oysa altyapı, bilgi birikimi, yasalar yetersizse aksiyon planı geliştirilemez de uygulanamaz.

İşin teknik yönü "standartlar koymak"la başlar : kirlenmenin ne miktarını zararlı sayacağız ? Standartları kendimizi üretirsek 10 - 12 yıl ister. Standartları dışarıdan alıp seçmekten başka çare yok. Seçtiğimiz standartları, bakanlık kurulu kararıyla, yıldan yıla gevşeterek, yürürlüğe koymalıyız.

Analizler Devlet kuruluşlarında yapılacak. Bilgiler toplandıkça da bilgi bankasına geçiş koyalllaşacak.

Sanayi kirliletmeye ele alınırken kamu kuruluşlarının da kirliletmeye ayrıca incelenmeli. Devlet kendisi ne yapabilirse yapacak, yaptıracak. Binalara çift cam zorunluluğu getirilecek.